

Salarisstrookje

De ene buurman moet zijn salaris aan het eind van de maand nog ontvangen; de andere buurvrouw verwacht dat het salaris nog wel zal worden aangevuld. We schrijven: eind januari 2006.

Het kabinet wilde de afstand tot de burgers verkleinen en dat is nu helemaal gelukt: via het salarisstrookje. Het recente overheidsbeleid heeft een heel nieuw cachet gegeven aan het eens ondoordringbare woud van gecodeerde salarisgegevens. Voor de enkeling die in staat was om de hiërogliefen van het salarisstrookje tot in detail te vertalen, breken spannende tijden aan en een hernieuwde uitdaging om de code te breken. De meerderheid zal zich waarschijnlijk neerleggen bij de allesdominerende indicator: het salarisbedrag op de rekening, en dat dreigt nu tegen te vallen. Na de tegenvallende gevoelstemperatuur bij de introductie van de euromunt draait menig werkgever nu overuren om de werknemers te overtuigen van de voordelen die buiten het salarisstrookje om nog te behalen zijn: lagere ziektekostenverzekeringspremies. Niet echt om gelukkig van te worden.

Over geld en geluk valt heel wat te zeggen. Empirisch onderzoek heeft inmiddels aangetoond dat er voor het gezegde 'Geld maakt niet gelukkig' geen feitelijk bewijs is. Rijken zijn *grosso modo* gelukkiger dan armen en een relatieve toename van het inkomen, ten opzichte van anderen, blijkt ook gelukkig te maken. Daar staat tegenover dat een absolute stijging van het inkomen voor iedereen weer niet gelukkiger maakt. Maar hoe zou dit liggen voor een absolute daling van het inkomen voor iedereen? Ik kan me voorstellen dat je daar niet alleen niet gelukkiger van wordt maar zelfs collectief ongelukkig. De toekomst zal het leren.

In een studie van een paar jaar geleden poneerde Robert H. Frank een hele andere stelling over geld en geluk (Frank, 2004): een (relatieve) toename van het inkomen leidt niet tot meer geluk als we dat extra geld besteden aan grotere huizen of duurdere auto's, de zogenaamde *conspicuous consumption*. Maar als we dit extra inkomen zodanig besteden dat we daardoor, bijvoorbeeld, minder reistijd hebben naar het werk of meer vrije tijd hebben, zogenaamde *inconspicuous consumption*, dan worden we weer wel gelukkiger. Het gaat dus niet alleen om extra inkomen maar ook waaraan we dit besteden. En het geluk dat we beleven aan de nieuwe bestedingen zal volgens Frank afhangen van de context waarin we ons op dat moment bevinden. Overigens moet worden aangetekend dat Frank hierbij voornamelijk denkt aan redelijk welvarende samenlevingen, waar we Nederland voorlopig nog maar even toe rekenen. Het nieuwe salarisstrookje biedt, het bovenstaande indachtig, dus geen garantie voor meer of minder gelukzaligheid. Bij zowel een meevaller als een tegenvaller in januari, in beide gevallen zal het afhangen van de bestedingen, en de context waarin die bestedingen plaatsvinden. Levert het meer vrijheid op om te doen en te laten dan zullen we daar ook gelukkiger van worden.

Het valt me op dat van ministerswege de hele 'operatie salarisstrookje' is omgeven met mist. Gemiddeld berekend zal

de omzetting van het ziekenfonds en belendende sociale wetgeving neutraal uitpakken, en misschien zelfs iets voordeliger als de verzekeringsmaatschappijen zich laten knechten door de markt. Maar zoals elke statisticus zal beamen bestaat het gemiddelde niet en vormen we onze eigen trekking uit de populatie. Met als gevolg dat er niet veel over te zeggen valt of we hier nu gelukkiger van worden of niet. Vanuit het perspectief van Frank heeft de overheid te veel de nadruk gelegd op de absolute inkomensgroei en te weinig op het onderscheid tussen conspicuous en inconspicuous consumption. Of toch niet?

Misschien moeten we toch nog even terug naar de donkere dagen na kerst toen half Nederland zich stortte op de stapel offertes van de zorgverzekeraars. Op diezelfde stapel lag een pakket aanbiedingen van levensloopaanbieders die onbegrepen door menigeen terzijde zijn gelegd, van latere zorg. Wie had toen kunnen bevroeden dat de levensloopregeling van dit kabinet de betere helft, het inconspicuous consumption deel, van de 'operatie salarisstrookje' was? De mogelijkheid om via de levensloopregeling vrije tijd te kopen kan ons, Frank indachtig, blijer maken, en misschien zelf gelukkig. Hierbij weegt het mindere inkomen op de salarisstrook niet op tegen de tijd die we nu kunnen gaan besteden aan reizen, familiebezoek of een nieuwe studie. Moeten we niet gewoon concluderen dat we ten onrechte de uitverkoop van het ziekenfonds als apart geval hebben bekritiseerd, daar waar het moet worden gezien in de luwte van de levensloop regeling? Dat we tekort zijn geschoten in het voorzien van de grote verbanden en onrecht doen aan het grotere idee? En dat het salarisstrookje van januari niet samenhangt met de premies van de zorgverzekeraars maar met de mogelijkheden van een sabbatical? Of ben ik echt de enige die dit zo ziet? ■

Albert Jolink, hoofdredacteur

a.jolink@sdu.nl

Literatuur

Frank, R.H. (2004) How not to buy happiness, *Daedalus*, (Spring), blz. 69-79.

